

REFERAT
HISTORYCZNY

Kwestionariusz

b.internowanego w Z.S.R.R. --

002344

1. Dane osobiste. Edward Gielwert wachm. 1899.r. przedownik P.P., Senaty.

2. Data i okoliczności aresztowania. Po przekroczeniu granicy polsko-litewskiej, w dniu 19.IX.1939.r. razem z oddziałami wojskowymi i policyjnymi, zostałem internowany przez wojskowe władze litewskie i wywieziony do Obozu Internowanych w Połdze, ostatecznie byłem w Obozie Internowanych w Wilkowyszczach.

3. Nazwa Obozu.

W dniu 12.VII.1940.r. zostałem aresztowany w Obozie Internowanych w Wilkowyszczach, przez N.K.W.D. i wywieziony do Z.S.R.R. wraz z innymi internowanymi.

4. Opis Obozu.

1/. Kozielsk, od dnia 15.VII.1940.r. do dnia 15.V.1941.r., 2/. Murmańsk, 3/. półwysep Kolski-Panoje, 4/. Archangielsk, 5/. Sezdal.

1/. Kozielsk: teren pagórkowaty, z północnej strony lasyż południa rzeka Żyzdra, budynki murowane, warunki mieszkaniowe przykre w monastyrach, cerkwiach i zabudowaniach cerkiewnych, podzielonych na bloki. W każdym bloku zamieszkałych od 200 do 1000 internowanych na dwa lub trzy piętrowych przydach. Ściany budynków brudne, wewnątrz wilgoć, masa pluskw, higiena: co tydzień mycie i odkazywanie podłóg i przycz specjalnym płynem oraz kąpiel, zmiana bielizny.

2/. Murmańsk: teren skalisty, nad morzem Berenga w odległości 4-ch km. od Murmańska w barakach. Miejsce obojczy, za drutami, obok przestępców Z.S.R.R. Warunki mieszkaniowe: po 200. osób w każdym baraku. Około namiotów doły kłoczne i smród.

3/. półwysep Kolski-Panoje: Początkowo pod gołym niebem potem w namiotach. Oboz na terenie skalistym a wokoło tundry. Warunki mieszkaniowe: na gołej ziemi bez przycz.

4/. Archangielsk: teren błotnisty, w namiotach na przydach, wokoło namiotów doły kłoczne z gnojwką. Warunki niemożliwe.

5/. Sezdal: teren pagórkowaty, suchy, budynki murowane otoczone wysokim murowanym parkanem, /monastery i cerkwie. /Warunki mieszkaniowe: dosyć dobre. Higiena przestrzegana.

5/. Szlak Internowanych.

Narodowość polska, oficerowie wojsk i policji, podoficerowie wojskowi i policji, sędziowie, urzędnicy cywilni, starostowie, księża. Pod względem moralnym ogólne przygnębienie. Stosunki wzajemne zły.

6/. Życie w obozie.

1/. Kozielsk: przebieg przeciętnego dnia: praca dwa razy tygodniowo przymusowa, blokami, w obozie i poza obozem, bez specjalnych norm i bez wynagrodzenia. Wyżywienie: chleba 700.--800gr. cukier: 20. gr. dziennie na osobę, na śniadanie herbata, obiad: zupa kartoflana na oleju roślinnym lub zupa kapuszciana, buraczana -- żądka z odpadkami mięsa wołowego, baraniego lub na przestawę z mąki baranim, oza pachu specyficznym. Kolacja herbata i po jednym śledziu lub drobne rybki. Ubranie: własne, bielizna, kto nie posiadał, wydawano po dwie pary, po dwa koce, dwa przescieradła i sienniki. Życie koleżeńskie: wzajemna życzliwość i potrzykiwanie ducha patriotycznego. Czytanie polskich książek patriotycznych pochodzących z biblioteki ruchomej które internowani przywieźli z sobą z polskiej Litwy/Rejmont, Sienkiewicz, Mickiewicz i inni. /Prócz tego wyświetlano propagandowe filmy sowieckie i dawano książki sowieckie.

2/. Murmańsk: 500. gr. chleba, na śniadanie i obiad zupa rybna lub mięsna. Praca w obozie - porządkowanie. Ubranie: watawane i trzewiki gumowe na skórze. Życie koleżeńskie dobre, czytanie książek własnych.

3/. Kolski - Panoje: praca przymusowa, przy budowie dróg i lotnisk i w porcie, po 8. godz. na dwie zmiany nocą i dniem. Praca ciężka bez normy i bez wynagrodzenia. Wyżywienie: 85. gr. -- 250. gr. chleba dziennie i raz dziennie zupa rybna z maki razowej i kartofli. Ubranie watawane. Życie koleżeńskie dobre o duchu patriotycznym. Życie kulturalne: śladnych przygnębiające.

4/. Archangielsk: pobyt czasowy.

5/. Sezdal: praca w obozie w, wyżywienie 500. gr. chleba, 20. gr. cukru, śniadanie herbata, obiad zupa rybna, kartofle, buraki, kolacja herbata. Koleżeństwo dobre inądzieja wyjścia na wolność. Czytanie polskich książek własnych i gazety rosyjskie/ układ polsko--sowiecki/.

7.
Stosunki N.K.W.D.do internowanych.

1/.Kozielec;2/.Murmański;3/.Panoje;---stosunki wrogie, z tym, że od czasu zawarcia układu polsko--sowieckiego polepszyły się tak dalece, że zaprzestano wrogiego traktowania internowanych.

Sposób badania;badany byłem dwa razy w Kozielcu.Tortur i represji w stosunku do mnie nie zastosowano.

Propaganda komunistyczna;była za pomocą filmów w czasie pobytu w Kozielcu t.j.do 15.V.1940.r.Oraz w tym celu urządzano odczyty przez politruków, którzy często na zadawane pytania przez internowanych nie mogli się wywiązać;dlatego byli wyśmiewani, te też doszli do przekonania że ich propaganda nie odniesie żadnego skutku.

8.
Pomoc lekarska.

Lekarze;oficerowie internowani polscy.Wypadki śmierci;perwono nie wytrzymali odebrali sobie życie przez powieszenie:Tkacz, wójt gminy mikewickiej pow.słonimskiego, kpt.Wasilewski z pow. Baranowicze; śmiercią naturalną zmarło 4-rech, których nazwisk nie notowałem.Pomieszania zmysłów dostali:st wachm.zand.Wasłiszewski z post.zand.Sokółka.2.posterunkowy Jewtuszenko z 4-go Komarsariatu m.Wilna, oprócz tego jeden perucznik którego nazwiska nie znam, jeden pchor. którego nazwiska również nie wiem. Wypadki te miały miejsce w Kozielcu, natomiast w Murmańsku jeden st.przodownik, którego nazwiska nie pamiętam.Wymienionych wywieziono w niewiadomym kierunku.

9.
Czy i jaka była łączność z krajem i rodziną?

Za cały czas pobytu w Z.S.R.R.z krajem miałem łączność korespondencyjną tylko w Kozielcu od 1-go września 1940.r.do maja 1941.r. Wolno było pisać tylko jeden list na miesiąc.Na 9.pisanych listów otrzymałem tylko z Wilna od żony pocztówką i od rodziców z ziemi radomskiej jedną pocztówkę.

10.
Kiedy został zwolniony i w jaki sposób dostał się do Armii?

W dniu 19.sierpnia 1941.r. przedstawiciel N.K.W.D.ogłosił, że na mocy układu polsko--sowieckiego jesteśmy wolni lecz nadal pozostaniemy w obozie bo tak żądają władze polskie w Moskwie. W dniu 23.VIII.1941.r.władze Z.S.R.R.wypłaciły wszystkim internowanym jednorazową zapomogę po 500.rb.kazdemu. W dniu 24.VIII.1941.r.do obozu internowanych w Sozalu przyjechał z Moskwy płk. Sulik--Sarnowski, na przywitanie którego po raz pierwszy wywieszona została flaga polska obok flagi Z.S.R.R. Wymieniony na zbiorce ogólnej przemówił że jesteśmy wolni i nadal jesteśmy żołnierzami polskimi.W dniu tym odbyła się komisja lekarska wszystkich internowanych w obozie na której zostałem przyjęty do Armii Polskiej, do której w dniu 4.IX.1941.r.wyjechałem razem z innymi do 5.D.P.do Tatiszczewa, z przydziałem do 4--go Baonu Policijnego Ośrodka Zdrowia.W dniu 4.10.1941.r. zostałem przydzielony do Komp.Bezpieczeństwa, a ostatecznie w maju 1942.r.do Żandarmerii w Jangi--Jullu.

Ad.7.

Stosunek władz N.K.W.D. do Polaków.

Dodaje, że w czasie przebywania w obozie internowanych w Kozielcu, N.K.W.D.stosowało metody wywożenia pojedynczych osób nocami w niewiadomym kierunku:1.płk.Dąbrowski mieszkańca m.Wilna, 2.Naczelnik Urzędu Sledczego Worone mieszkańca m.Wilna, 3.płk.Wiater z K.O.P.Wilejka 4.przodownika P.P.Milczewskiego Augusta z Mołodeczna i wielu innych, których nazwisk nie pamiętam.

1-1 Gielwert Edward, wachm.